

Slavjanov. Kajti očitna, razkrita krivica tako hudo oči kolje, da nje še nasprotnik ne trpi lahko. Dakle glejmo, da bo pri nas vsaki pravico hvalil, pa njo tudi vsaki po svoji moči branil in branil.

Ko bi vere ne bilo.

+ „Pojte se solit z svojim blebetanjem. Vera in zmiraj le vera vam je na jeziku, kakor da bi brez vere svet ne mogel obstati. Jaz sem v svojem življenju že veliko posloval z ljudmi, ki niso nobene vere imeli, in to tudi očitno pokazali, pa sem se vselej dobro z njimi pogajal, bolje, kakor z svetohlinci in molenkami, ki imajo vedno vero na jeziku. Pridne roke, urne noge in dobra pamet — to je moja vera, ki mi pomaga „špekulirati“, moje premoženje množiti in me srečnega delati.“ Tako je govoril bogat trgovec v pričó mnogih gostov v mestni krčmi. Ko je trgovec ošabno te besede izgovoril, so vsi molčali. Nekateri so morebiti v srečo pritrjevali tem lagodnim načelom, ali tako očitno jih izpovedati so se bali. Drugi, gotovo večina navzočih, so jih v srcu obsodili, vendar tako bogatemu možu niso upali nasprotovati. Bil je tudi kot ošaben kričar poznan, torej očitno ž njim nihče ni rad kaj začel. Med temi gosti, katerim trgovčeve besede niso bile všeč, bil je tudi krojač sedeč v zadnjem kotu precej daleč proč od trgovca; njega so slišane besede globoko v srce zbudile. Ta krojač bil je namreč star znanec v trgovčevem hramu, je že dolgo let za celo družino opravljal krojaško delo in je znal, kako je pokojni oče svojim otrokom, zlasti temu sinu, svojemu nasledniku, na srce polagal, naj ne zabije na Boga in naj se zmiraj držijo katoliške Cerkve. Zato je zdaj krojač sam pri sebi mislil: take neverske misli bodo moža pogubile. Kdo bo ga rešil? V tem mu naglo šine pametna misel v glavo. „Da, tako bo!“ reče in izpraznivši kupico odide. —

Drugo jutro gre krojač k trgovcu, ktereга najde v njegovi pisarni in ga pozdravi: „Dobro jutro, gospod!“ „Bog daj! kaj dobrega, mojster krojač?“ „Nič posebnega; v sili sem, ter sem prinesel tukaj svoj lanjski račun in prosim za denar.“ „Kaj? Račun preteklega leta bi vam naj zopet plačal? Ali vam nisem ravno tukaj gotovih 30 fl. naštel za lanjsko leto? Ali se ne spominjate, da še sem vam rekel, ker nisem mogel takoj vašega računa najti, da mi lahko drugokrat potrdite ali pobotate, ker vi kot pošten mož me ne bote dvakrat tirjali? Ali ni tako, vi svetohlinec?“ govori jezno in vedno bolj glasno trgovec.

„Da“ odgovori mirno krojač, „ko bi še bil, kakor vi pravite, svetohlinec, ali ko bi na vero in svetost kaj držal, bi vas ne tirjal drugič, toda ne davno sem svetohlinsko obleko slekel in špekulantovo oblekel. V tej se pa moram držati nauka: pridne roke, urne noge in dobra pamet,

da si kmalu svoje premoženje pomnožim in srečnejši postanem. V ta namen se mi pa zdi prav pametno, če mi vi dvakrat moj lanjski račun platite, ker od prvega plačila slučajno nimate pobotnice.“ Trgovec je že hotel po svoji stari navadi začeti kleti, psovati ter krojača skoz vrata porinoti, kar se spomni krojačevih zadnjih besed, da o zadnjem plačilu nima pobotnice in opazi nekako podobnost med krojačevimi in svojimi lastnimi besedami, govornjenimi sinoči v krčmi, zato se vkroti ter mirno čakajočega krojača vpraša: „Mojster krojač, ste li poštenjak ali magarec?“ Krojač mu mirno odgovori: „Dokler sem bil svetohlinec, sem bil poštenjak, odkar pa je špekulacija moja vera, sem moral poštenost izsleči; pošten mi je zdaj, kdor dobro „špekulira“. Kar se tiči magareca, mislim, da se brat brata ne sme sramovati. Vendar da ne govoriva zastoj — ali platite ali vas tožim.“ „Le tožite, le, pri sodnji bo se že pravica pokazala.“ „Le počasi gospod“, odgovori krojač, bodite pametni in ne silite me k tožbi, rajši pomislite, da nimate pobotnice in da jaz plačilo vtajim. Tedaj bote tožbo zgubili in vrh tega še visoke sodnijske stroške plačali. To bo slaba „špekulacija“. „Jaz bom vas pa silil priseči“ jezno zavrne trgovec. „Ah, kaj je meni zdaj prisega“ pravi mirno krojač „Ko še sem vero imel, sem se bal krive prisege, in rajši bi bil Bog vé kaj zgubil, kakor krivo prisegel; zdaj pa, ko ne maram več za neumnosti, ki jih vero imenujejo, prisežem vam priseg, kolikor jih hočete, krivih ali pravih, vse jedno. Besede: tako mi Bog pomagaj in sv. evangelje, — meni ne pomenijo nič, ker na Boga, toraj tudi na evangelje ne verujem. Toda zadosti bo besedi. Čemu dragi čas s praznimi besedami tratiti. To je slaba „špekulacija“; v sodnji se zopet vidiva“. Potem je krojač odšel.

Teško je povedati, ali je trgovca trla bolj jeza ali sramota. „Kaj mi je zdaj storiti?“ začne sam s seboj govoriti. „Plačati? Ne, tega ne storim.“ Najbolj pametno se mu zdi, da se z odvėtnikom ali dohtarjem o tem posvetuje. Pošlje torej slugo z listom k odvėtniku in ga povabi zvečer k sebi na posvet.

Odvėtnik pride. Trgovec mu celí slučaj s krojačem na tanko pripoveduje, samo tega ni povedal, čeravno je iz krojačevih besed dobro opazil, da je menda krojača on sam na to napeljal. „Kaj mi je zdaj storiti, gospod odvėtnik? tako konča trgovec svoje poročilo. „Kaj storiti? Če nimate pobotnice o prvem plačilu in krojač priseže, da ni plačila prejel, nič ni druga storiti, kakor še enkrat platiti. Vidite gospod, tako daleč smo prišli, ker vera peša in nevera raste. Če bo tako dalje šlo, svet ne bo mogel dolgo obstati. Vera nam je neobhodno potrebna, to sem jaz kot odvėtnik v svojem poslu velikokrat opazil. Brez vere ni poštenosti, ne pravice, ne dolžnosti, brez vere je človeška družba barka brez sidra na viharnem morju. Vedno psovanje čez vero in duhovnike od